

Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Drugo, prošireno i dopunjeno izdanje. Zagreb : Matica hrvatska, 2006. 847 str. (Biblioteka Peristil) ISBN 953-150-729-5

Dvadeset i jednu godinu nakon prvog izdanja, pojavilo se drugo, prošireno i dopunjeno izdanje kultne knjige hrvatskih bibliotekara. Riječ je, dakako, o djelu Aleksandra Stipčevića *Povijest knjige*. Mada tiskana u 5.000 primjeraka 1985., ubrzo je bila rasprodana, pa već 1987. D. Budiša, pišući prikaz prvog izdanja na stranicama ovog časopisa, izražava nadu da će se uskoro pojaviti i drugo izdanje ovog, ne samo za knjižničare, važnog djela.¹ No, usprkos činjenici da je na to, drugo, izdanje valjalo podosta pričekati, za pohvaliti je nakladnički pothvat Matice hrvatske kojim se hrvatskoj knjižničarskoj, pa i široj javnosti iznova, ali u novom, raskošnijem ruhu, predstavlja Stipčevićeva, ali i Matičina, 'uspješnica' iz 1980-ih.

Kako se radi o novom izdanju iste knjige, usporedbom sa 'starim' najprije upada u oči razlika u obujmu: prvo je tiskano na 561 stranici, a drugo na 847 stranica. Međutim, pregledom sadržaja, ustanovit će se da je ovo drugo izdanje donijelo neznatne promjene u tom smislu. Građa o razvoju knjige ili, kako to sam autor kaže, 'priča o knjizi' ispričana je u trinaest poglavlja: I. Stare kulture Srednjega istoka (7-50); II. Stare kulture Dalekoga istoka (51-64); III. Grčko-rimski svijet (65-160); IV. Europsko srednjovjekovlje (161-242); V. Knjiga u Bizantskom carstvu (243-250); VI. Arapi (251-270); VII. Daleki istok u srednjemu vijeku (271-298); VIII. Pretkolumbovske civilizacije Amerike (299-306); IX. Humanizam i renesansa (307-338); X. Počeci tiskarstva u Europi (339-416); XI. Od renesanse do francuske revolucije (417-560); XII. Od francuske revolucije do Prvoga svjetskog rata (561-650); i XIII. Knjige i knjižnice od Prvoga svjetskog rata do danas (651-724). Kao što je i za očekivati, posljednje poglavlje osuvremenjeno je podacima koji bilježe promjene u proizvodnji, raspačavanju i korištenju knjige u posljednjih dvadesetak godina, koje se poglavito odnose na pojavu elektroničke građe i interneta kao moćnog sredstva za širenje informacija.

Za razliku od prijašnjeg izdanja u kojem je bibliografija priložena iza svakog poglavlja, u ovome je, dopunjena za pojedina poglavlja, navedena na kraju knjige (725-743), a ispred Imenskog i predmetnog kazala (745-839) koje je sastavio Josip Brleković, ujedno i lektor i korektor knjige. Ovo kazalo, gotovo deset puta opsežnije od 'starog' Kazala imena, bit će, kao i znatno preglednije kazalo sadržaja (841-847), od velike pomoći čitatelju pri služenju ovom knjigom. Užitku pak čitanja svakako će pridonijeti i pregledniji slog, odnosno prijelom knjige za što je zaslužna tvrtka Kolumna d.o.o. te vrhunski tisak tiskare Denona iz Zagreba. Neizostavno treba spomenuti i bogatu ilustrativnu građu koja prati pojedina po-

---

¹ Budiša, Dražen. Stipčević, Aleksandar. *Povijest knjige*. – Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 1985. 561 str. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 30, 1/4(1987)254-258.

glavlja knjige, izvrsno dopunjujući tekst. Zahvaljujući modernim tiskarskim tehnikama, stare su crno-bijele slike grafički dotjerane ili pak otisnute u bojama, a pridodano im je i obilje novih slika.

Stipčevićeva 'priča o knjizi' teče kronološki – od sumerskih glinenih pločica iz 4. tisućljeća pr. Krista pa do suvremene elektroničke knjige, obuhvaćajući sve njezine aspekte kao dihotomije sadržaja (teksta, slike i sl.) i nositelja toga sadržaja. Zastupljene su sve faze životnog ciklusa knjige – proizvodnja (pisaći pribor i materijal/podloga; oblici i struktura knjige; promjene u načinu proizvodnje, razvoj tehnika izrade knjige, naklada, broj proizvedenih knjiga itd.); raspačavanje (cijena, knjižari, knjižarske mreže, sajmovi knjiga itd.); uporaba knjige (širenje znanstvenih informacija, vjere, pismenosti, političke propagande i sl.; knjiga kao kulturni objekt, knjiga kao statusni simbol, knjiga kao potrošna roba itd.); zloraba knjige (zabranjene knjige, nepoćudne knjige, spaljivane i na drugi način uništavane knjige). Uz povijest knjige vezana je i povijest knjižnica čiji razvoj pratimo u svakom od prikazanih razdoblja. Obje su pak vezane za društveno-politička zbivanja u određenim povijesnim situacijama. Sve pobrojano govori nam kako nije jednostavno i na jednak način iskazati sve moguće veze u tako širokom području kakva je ova sveobuhvatna, svjetska povijest knjige. To je, zasigurno, i razlogom što se neke cjeline obrađuju na svega nekoliko stranica, a neke znatno opširnije. No, bez obzira na broj stranica, svaka od predstavljenih tema donosi najvažnije, jezgrovite činjenice, neopterećene tzv. znanstvenom akribijom. Saznanja o nekom aspektu povijesti knjige zainteresirani čitatelj ili istraživač moći će produbiti iščitavajući bibliografske izvore koji mu se nude za svako poglavlje. Ili, može posegnuti za nekim drugim Stipčevićevim djelom, poput njegove trilogije *Cenzura u knjižnicama, O savršenom cenzoru i Kako izbjeći cenzora* te djela *Sudbina knjige*. One, koje smeta premala zastupljenost hrvatske knjige u općoj povijesti knjige, može se uputiti na dva objavljena sveska najnovije autorove trilogije – *Socijalna povijest knjige u Hrvata* (Bilješka o autoru, 837-839).

Mada je, barem što se tiče ispitne literature za studente knjižničarstva, nedavno dobila 'konkurenta' u djelu Milana Pelca *Pismo – knjiga – slika*, donekle slična pristupa i, osobito, slikovne građe, za nadati se da će Stipčevićeva *Povijest knjige* nasljedovati sudbinu svoje prethodnice i postati sretna, čitana knjiga.

Tinka Katić